

2020 / Vol:6, Issue:33 / pp.1787-1797

Arrival Date : 25.10.2020
Published Date : 07.12.2020
Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.434>
Reference : Ulutaş, Y. (2020). "İslam İnançının Temel Esasları", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 6(33):1787-1797.

REVIEW ARTICLE

İSLAM İNANCININ TEMEL ESASLARI

Basic Principles of the Islamic Faith

Dr. Öğretim Üyesi Yasin ULUTAŞ

Uşak Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Uşak/Türkiye
ORCID ID: 0000-0001-7912-6500

ÖZET

Bir dine inanma düşüncesi, insanlık tarihi kadar eskidir. Allah'ın elçi olarak görevlendirdiği peygamberlerin tebliğ ettiği bütün ilahi dinlerin ortak adı İslam'dır. Ancak son peygamber Hz. Muhammed'den önceki peygamberlerin tebliğ ettiği din ya kaybolmuş ya da tahrif edilmiştir. Herhangi bir değişikliğe maruz kalmadan günümüze kadar gelen tek ilahi din İslam dinidir. İslam dini, ferdi ve toplumu bütün yönleriyle koruyan, problemlerini çözen temel bazı ilkelere sahiptir. İslam dini, tevhit düşüncesine dayanır. Allah'ın gönderdiği elçiler arasında ayırım yapmaz. İfrat ve tefritten uzak, insanın fitri yapısına uygundur. Getirdiği mesajlar bütün insanlığa hitap eder. Alanı içerisinde yer vermek sureti ile akıl-vahiy dengesine önem verir. Baskı ve şiddeti değil, barış ve sevgiyi önceler. İnsanın hem dünyada hem de ahirette mutlu bir hayat sürmesi için dünya-ahiret dengesini korur. İnanç ilkelerini belirlerken kesin delillere dayanır. İslam dini insanlığa hizmet eden birçok ilkeye sahip olmasına rağmen günümüzde bazı dış çevreler, İslam dinin temel insanı değerlerden yoksun, anarşi ve teröre kaynaklık eden bir din olarak lanse etmeye çalışmaktalar. Makale, İslam dinin sahip olduğu bazı temel ilkeleri izah etmeye çalışarak İslam dini hakkına da oluşturulmaya çalışılan olumsuz algının yanlışlığına işaret etmeyi amaçlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Kalam, İslam, İnanç, Esaslar, Tevhid.

ABSTRACT

The idea of believing in a religion is as old as human history. Common name of all divine religions conveyed by the prophets appointed by God as messengers is Islam. However, the religion preached by the prophets before the last prophet Muhammad was either lost or corrupted. Islam is the only divine religion that has survived without any change. Islam has some basic principles that protect individuals and society in all aspects and solve their problems. The religion of Islam is based on the idea of tawhid. It does not distinguish between the messengers sent by God. It is free from exaggerations and is suitable for human nature. The messages it brings appeal to all humanity. It gives importance to the balance of reason-revelation by giving it a place in its field. It prioritizes peace and love, not oppression and violence. It maintains the balance between this world and the hereafter so that a person can lead a happy life both in this world and in the hereafter. It is based on conclusive evidences in determining the principles of belief. Although Islam has many principles that serve humanity, some external circles are trying to portray Islam as a religion that lacks basic human values and is a source of anarchy and terror. By trying to explain some of the basic principles of Islam, the article aims to point out falsity of the negative perception that is tried to be created towards Islam.

Key Words: Kalam, Islam, Faith, Principles, Unity.

1. GİRİŞ

İnsan doğası gereğince yürümek, oturmak, kalkmak vb. davranışlarda bulunduğu gibi herhangi bir varlığı gördüğünde kendisini düşünmekten alı koyamadığı gibi, doğuştan gelen duyulara da sahiptir. Aynı zamanda yüce bir yaratıcıya sığınma ihtiyacı da hisseder. Ancak yüce bir varlığa sığınma ihtiyacı tarihi süreç içerisinde farklı şekillerde tezahür etmiştir.

Allah tarafından gönderilen Peygamberler, yaşadıkları coğrafyada hiçbir ayırım gözetmeden insanlara tek Tanrı anlayışını tebliğ etmişlerdir. Peygamberlerin bu tevhidi tutumlarına çoğu zaman kuvvetli itirazlar gelmiştir. Tevhidi düşünceye yapılan itirazların temelinde ulûhiyetin bir varlıkta değil, birçok varlıkta olması gerektiği şeklindeki iddiadır. Politeist olarak adlandırılan bu iddianın sahipleri, birçok nesneyi, hayvanı veya insanı ilah olarak kabul ettikleri gibi bu ilahlar arasında mertbe farkı olduğunu da iddia etmişlerdir. Bu şekilde düşünen insanların çoğu, kendilerine müdahale eden bir Tanrı anlayışına karşı çıkmışlardır. Zira bu düşünceye sahip olanlar daha çok, bir

insanı, hayvanı, taşı, ağacı vb. varlıkları ilahlaştırarak kendileri onlar adına kararlar alıp inanç esasları geliştirmişlerdir. Zira peygamberlerin getirdiği vahiy, Allah adına inanç esasları belirleyip onlardan, bu esaslara uygun bir inanca sahip olmalarını ve ona uygun eylemde bulunmayı istemiştir. Ancak yeryüzünde yaşayan insanların çoğu, kendilerine müdahale eden tek Tanrı anlayışından ziyade, görünürde birçok varlık, ilah olarak lanse edilerek, onlar adına kendi akıl ve arzularını ilahlaştırmışlardır. Bir hayvanı veya bir ağacı ilahlaştıran kişi, atıl bir Tanrı inancını benimsemiş olur. Zira oda bilir ki Tanrı haline getirilen hayvanlar ve nesnelere, kendi problemlerini dahi çözemediğini bilir. Ancak kendisine müdahale edemeyeceğini bildiği için bununla halktaki inanma duygusunu bu şekilde istismar eder.

Bütün ilahi dinlerin kaynağı gerçek Tanrı olduğu için, ondan çıkan dinlerin temel özellikleri de aynı olur. Ancak İslam dışındaki ilahi dinler, zamanla kaybolmuş veya çeşitli sebeplerden dolayı tahrifata uğrayarak temel ilkelerini kaybetmiştir. İslam dini hiçbir değişikliğe uğramadan doğduğu günden beri insanlığa hizmet etmeye devam etmektedir. Ancak gerek İslam dünyasında gerek batı dünyasında bazı çevreler İslam dini ile ilgili bazı yanlış algılar yaratmaya çalışmaktadırlar. İslam dünyasını hedef alan bazı örgütler, İslam coğrafyasında kargaşa yaratarak bunun cihat olduğunu iddia ederek birçok insanın dinden uzaklaşmasını sağlarken, bazı İslam dışı çevrelerde İslam dininin teröre kaynaklık ettiğini iddia etmek sureti ile insanları İslam'dan uzaklaştırmaya çalışmaktadırlar. Hâlbuki İslam dini, insanlığa hizmet eden evrensel ilkelere sahiptir. Bu algıları hiçbir şekilde tasvip etmemiştir. Allah'ın varlığına ve birliğini kendisine temel ilke edinmiş, getirdiği ilkeler, insan fitratına uygun, ifrat ve tefritten uzak, bütün insanlığa hitap eden evrenselliğe sahiptir. Bütün bilgi kaynaklarına önem vererek akıl vahiy dengesini korumuştur. Zorla iman etmeyi kabul etmeyerek, gönüllü iman etmeye teşvik ederek, huzur ve barış içerisinde beraber yaşamaya önem vermiştir.

2. İSLAM İNANCININ TEMEL İLKELERİ

Her inanç kendine özgü ilke ve nitelikleri sahip olduğu gibi İslam inancı da kendine özgü birçok ilke ve niteliklere sahiptir. İslam inancının sahip olduğu temel ilkeler incelendiğinde bu inancın, özgün ilahi bir inanç sistemi olduğunu görmek mümkündür. Kur'an-ı Kerim, birçok sure ve ayette bu ilkelere yer vermiştir. Bu ilkeleri şöyle sıralamak mümkündür.

2.1. Tevhid

İslam inancı tevhit ilkesine dayanır. Bu ilke ile çelişen her türlü inancı reddeder. Kur'an-ı Kerim, bu ilkeyi hiçbir farklı yoruma yol açmayacak şekilde açık bir şekilde açıklamıştır. Zira tevhid konusunu anlatan ayetler, farklı şekillerde yorumlanamayacak muhkem ayetlerdir. Bu nedenle bütün Müslümanlar her dönemde tevhit ilkesinde görüş birliği etmişlerdir. Konu ile ilgili bazı ayetleri söyle sıralamak mümkündür. “*Sizin ilahınız tek bir ilahdır. O'ndan başka ilahınız yoktur*” (Bakara, 2/163). Başka bir ayette ise “*Allah, kendisinden başka hiçbir ilah olmayandır*” (Bakara 2/255). Nitekim diğer bir ayette “*Allah, melekler ve ilim sahipleri, ondan başka ilah olmadığına şahitlik ettiler*” (Âlî İmran, 3/18).

Konu ile ilgili yukarıda zikrettiğimiz ve zikretmediğimiz birçok ayet, İslam inancının tevhide dayandığını açıklıyor. Bunu da “Allah'tan başka ilah yoktur.” ifadesiyle formüle ederek ona inanmamızı ve tanıklık etmemizi istemiştir. Kur'an-ı Kerim, İslam inancının tümünü “Allah'tan başka ilah yoktur” cümlesiyle özetlemiştir (Farukî, 1987: 22). Müslümanlar arasında kelime-i tevhid olarak yaygınlık kazanmıştır. İslam ümmetinin her ferdi, kişinin ancak bu kelimeyi kabul etmesiyle Müslüman olabileceğini bilir. Bundan hareketle İslam inancının ulûhiyet anlayışı, Hristiyanlarda olduğu gibi karmaşık değil sade ve açıktır.

İslam'daki bu tevhidi anlayış iki esasa dayanır. Birincisi, “*Tek varlık olan Allah'tır. O, ilahdır, tektir, eşi ve benzeri yoktur. Kimseye muhtaç değildir, herkes ona muhtaçtır*” (İhlas, 112/1-4). Aynı zamanda her şeyin yaratıcısıdır. Ölümsüzdür, yücedir, O'nun ebediyen ortağı ve yardımcısı da yoktur. İlerde de olmayacaktır. O, her şeyi görür, işitir, bilir yani âlimdir. O'nun başlangıcı olmadığı gibi

sonu da olmayacaktır. Kadim ve ezelidir. O'nun dışındaki varlıkların hiçbiri onun vasıflarına sahip değildir. İslam inancı tek ilah inancını her durumda muhafaza eder. Bu ilkeyi zedeleyecek tasvirleri, sembolleri kabul etmeyen bir ibadet ve dua şeklini kabul eder (Hamidullah, 1965: 70). Hz. Peygamber'in terbiyesi altında yetişen ashap, tevhit ilkesini içlerine sindirerek bu ilkeye aykırı olan bütün tezahürlerden sakınmışlardır. Kur'an-ı Kerim, onların Hz. Peygambere olan sevgisini şöyle belirtir: *"Peygamber, müminlere kendi canlarından önce gelir"* (Ahzap, 33/6), demek suretiyle bu hakikati dile getirir. Hz. Peygamber sevgisi birçok hadiste de ifade edilmiştir. *"Sizden biri, beni, babasından evladından ve bütün insanlardan daha fazla sevmedikçe iman etmiş sayılmaz"* (Buhârî, 2002:8; Müslim, 1955: 70). Hz. Peygamber, sahabe arasında çok sevilirdi. Nitekim onlar bu sevgisini onunla konuşurken *"Annem babam sana feda olsun Ya Resulullah!"* demek suretiyle ifade etmişlerdir. Ancak onlardan hiçbiri dua ederken *"Allah'ım beni Hz. Peygamber'in yüzü suyu hürmetine af et veya duamı kabul et."* şeklinde dua etmemiştir. Onlar ibadet ve dualarında tevhit ilkesini zedeleyecek hiçbir şeyi aracı kılmamışlardır. Bu nedenle Hz. Peygamberi de çok sevmelerine rağmen aracı olarak kabul etmemişlerdir. Kur'an-ı Kerim şöyle buyurarak konuyu açıklığa kavuşturmuştur. Rabbiniz şöyle buyurdu: *"Bana dua edin, duanıza karşılık vereyim"* (Mümin, 40/60). Başka bir ayette ise *"Kullarım, beni senden sorarlarsa, gerçekten ben onlara çok yakıным. Bana dua edince dua edenin duasına cevap veririm"* (Bakara, 2/186). Yine başka bir ayette ise şöyle buyurur: *"Allah ile beraber başka bir Tanrı'ya dua etme. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur"* (Kasas, 28/88). Yine başka bir ayette ise şöyle buyurur: *"Allah dışında dua ettikleriniz de sizin gibi yaratılmış kullardır. Şayet doğru söyleyenlerden iseniz dua ettiklerinizi çağırın da size cevap versinler"* (A'raf, 7/94).

Şayet İslam dinini ortaya koyduğu tek ilah ilkesinin yerine birden fazla ilahın olduğu bir kâinat olsaydı, yeryüzünde gördüğümüz bu düzeni görmemiz mümkün olmazdı. Konuyla ilgili Allah şöyle buyurur: *"Şayet yerde ve gökte Allah'tan başka ilahlar olsaydı, gerçekten her ikisinin de düzeni bozulurdu. Demek ki Arş'ın Rabbi olan Allah onların söylediklerinden beridir"* (Enbiya, 21/22). Âlem de mevcut olan bütün varlıklar, iki efendiye itaat etmez. Şayet birden fazla yaratıcı, otorite kaynağı veya hareket ettirici olsaydı doğada, ne bir düzen ne de bir uyum olmazdı. Bu durumda hiçbir ilah, kâinatta hiçbir şekilde düzen kuramazdı (Farukî, 1987: 31).

Kelamcılar Allah'ın bir olduğunu akli olarak ispat eden birçok delil sunmuşlardır. Bu delillerin başında Burhan-ı Temanu' ve Burhan-ı Tevârud gelir (Gölcük ve Toprak, 1988:186-187). Buna göre şayet iki ilah olsaydı, biri diğerinin istediğinin tersini isteyebilir. Bu durumda ya her iki ilahın farklı iradesi olacaktır. Bunun olması imkânsızdır. Zira bir şeyin aynı anda hem olması, hem de olmaması imkânsızdır. İkinci ihtimal ise her iki ilahında dediğinin olmamasıdır. Bu ihtimalde batıldır. Zira dediği olmayan ilah acizdir, aciz olanın da ilah olması imkânsızdır. Geriye üçüncü bir ihtimal kalıyor, o da ilahlardan birinin dediği olacaktır, diğerinin olmayacaktır. Bu durumda dileği olmayan İlah'ın aciziyeti ortaya çıkacaktır. Aciz olan da ilah olamaz. Öteki ilah ise her durumda buna eşit olduğundan dolayı onun aciziyeti de ortaya çıkmış olur. Aciz olanın ilah olması imkânsızdır. Böylelikle çoklu Tanrı anlayışını savunanların görüşleri de çürütülmüş olur. Kelamcıların öne sürdüğü bu durumu içinde yaşadığımız toplumda da görmek mümkündür. Nitekim insan, âlem de Allah tarafından sağlanan düzenin bir benzerini içinde yaşadığı toplumda kurmak için çalışır. Zira insan içinde yaşadığı âlemde bazı kurumları oluşturmak sureti ile daha düzenli ve rahat bir şekilde yaşar. Örneğin yeryüzünde birçok devlet bulunur. Bu devletler, bir sistem oluşturmak suretiyle toplumlarının düzenli ve müreffeh bir hayat yaşamaları için çaba sarf ederler. Devleti bir kişi yönetir. O da devlet başkanıdır. Şayet bir devlette iki başkan olursa düzen sağlanamaz. Zira her iki başkanın istekleri farklı olabileceğinden dolayı toplumda birbiriyle tezat farklı gruplar oluşur. Birlik ve düzen sağlanamaz. Hiçbir kurumda iki başlılık başarı getirmez. Bilgi kaynaklarımız iki başlılığın bütün toplumlarda düzeni bozduğunu söyler. Ne var ki tahrif edilmiş ilahi dinler olan Yahudilik ve Hıristiyanlıkta tevhit ilkesi tarihi süreç içerisinde ihlal edilmiştir. Ancak İslam dini Hıristiyan ve Yahudilerin düştüğü bu hataya düşmemiştir. Kuran-ı Kerim onların tevhit ilkesinden ayrıldıklarını şöyle açıklar. Yemin olsun ki *"Allah, Meryem oğlu Mesih'tir"*, diyenler kâfir oldular. Onlara şöyle de: *"Şayet Allah, Meryem*

oğlu Mesih'i, onun annesini ve yeryüzünde olanların hepsini yok etmek istese, Allah'a karşı kim ne yapabilir? Göklerin, yerin ve bunların arasında bulunan her şeyin hükümlerini Allah'ındır. İstedikini yaratır. Allah, her şeye güç yetirendir" (Maide, 5/17). Başka bir ayette ise Hıristiyanların bu sapkınlığını şöyle dile getirir. *"Allah için üçüncüsüdür", diyenler kâfir olmuşlardır. Oysa tek bir ilah vardır. Ondan başka bir ilah yoktur. Şayet bu dediklerinden vazgeçmezlerse onlara acı bir azap dokunacaktır"* (Maide 5/73). Hıristiyanlar Allah için baba terimini kullanırlar. Bu şekilde bir isimlendirmeyi Yahudilerden almışlar. Allah'ın İsa'da tenleştiğini yani vücut bulduğunu iddia ederler (Michel, 2012: 62). İznik konsilinde, Grek felsefesinin yardımıyla Hz. İsa'nın peygamber değil, ilah olduğu iddia edilerek, teslis doktrini Hıristiyanların resmi akidesi haline getirilmiştir (Atâurrahîm, 1985:12-13).

Yahudilerin tevhit konusundaki sapkınlığını Kur'an-ı Kerim şöyle dile getirir: *Yahudiler "Üzeyir Allah'ın oğludur" dediler. Hıristiyanlar da Mesih Allah'ın oğludur" dediler. Bu onların ağızlarıyla geveledikleri sözleridir. Sözlerini önceden inkâr etmiş olan müşriklerin sözlerine benzetiyorlar. Allah, onları kahretsin nasıl da haktan batıla çevriliyorlar"* (Tevbe, 9/30). Yahudi ve Hıristiyanlar her ne kadar Hz. İsa'nın veya Üzeyir'in insanın ürettiği gibi üremediğini söyleseler de onun Tanrı gücü ile tenleştiğini ve Allah'ın oğlu olduğunu ayrıca Meryem'de doğduğunu iddia ederler (Michel, 2012: 63).

Sonuç olarak belirtmek gerekirse Yahudiler de Hıristiyanlar da Peygamberlerini ve din adamlarını ilahlaştırmak suretiyle Allah'a benzetmişler ve onunla eşdeğer kabul etmişlerdir (Michel, 2012: 63). Ancak İslam inancı hiçbir insana ulûhiyet izafe etmez. Allah nezdinde bütün insanlar eşittir. Birbirlerine olan üstünlükleri takva ile mümkün olur. Bunun dışında birini ötekenden üstün kılacak hiçbir etken yoktur. Hiçbir insan çalışarak ulûhiyet derecesine ulaşamaz. Sadece Allah ulûhiyet vasıflarına sahiptir. İnsana düşen görev ise ubudiyettir.

2.2. İfrat ve Tefritten Uzaktır

İslam inancı, Yahudi ve Hıristiyanların düştüğü ifrat ve tefrit anlayışından uzaktır. İslam inancı, hayatın bütün gerçeklerini kapsayacak şekilde vasat bir inancı ortaya koymuştur (Sıddıkî,1991: 26).Vahye dayalı İslam inancı, her türlü çileciliği ve manastır hayatını ret etmiştir. Ayrıca Allah'ın kendisine verdiği bedene işkence etme, intihar etme, dini gerekçelerle evlenmeme, dünyadan el etek çekme gibi davranışları kabul etmemiştir (Nedvi,1976: 82). Kur'an-ı Kerim konu ile ilgili şu bilgiyi verir. *"De ki: Allah'ın kulları için yarattığı süsü ve güzel rızıkları kim yasakladı? De ki: Bunlar, dünya hayatında müminler içindir. Kıyamet gününde ise yalnız onlara özgüdür. İşte bilen bir topluluk için ayetleri, ayrı ayrı açıklıyoruz"* (A'raf, 7/32). İslam bir izbede inzivaya çekilip sürekli ibadet etmeyi değil, günlük hayatın meşguliyeti içerisinde Allah'ı hatırlayıp değer vermeyi ister. Kur'an-ı Kerim şöyle buyurur: *"Allah'ın, yüceltilmesine ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evlerde hiçbir ticaretin ve hiçbir alış verişin kendilerini, Allah'ı anmaktan, namaz kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoymadığı birtakım adamlar, buralarda sabah akşam O'nu tesbih ederler. Onlar, kalplerin ve gözlerin dikilip kalacağı bir günden korkarlar"* (Nur, 24/36-37).

Müslümanlar sadece günün belli saatlerinde köşesine çekilip ibadet etmeyi yeterli görmez. Onlar, geçimlerini sağlamak için ticaretten tutunda her türlü mesleği Allah'ın izin verdiği ölçülerde yapmayı zorunlu bir ibadet olarak görürler. Kur'an-ı Kerim şöyle buyurur: *"Namaz kılınca artık yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lütfundan nasibinizi arayın. Allah'ı çok zikredin ki kurtuluşa eresiniz"* (Cuma, 62/10).

İslam inancının ibadet anlayışı, sadece ferdi ıslah etmeye yönelik olmayıp bilakis hem ferdi hem de toplumu ıslaha yöneliktir. İslam dinindeki ibadet anlayışı sadece vakitleri ve miktarı Allah tarafından belirlenmiş ibadetleri kapsamaz. Bu ibadetler, İslam ibadet anlayışının çok önemli bir parçası olsalar da tümüne karşılık gelmezler. İslam'daki ibadet anlayışı insanın yeryüzünde yaşadığı müddetçe Allah'ın istediği bir hayatı yaşamasıdır. Onun içindir ki Allah şöyle buyurur: *"Ben insanları ve cinleri ancak bana ibadet etsinler diye yarattım"* (Zariyat, 51/56). Kur'an-ı Kerim'in bu ayeti, konu ile ilgili

gerçeği vurgulayarak ibadetin hayatın bütün yönlerini kapsadığını dile getirir. Bunun amacı da yaratan ve nimet veren yüce yaratıcı insanların kendi isteği doğrultusunda bir hayatı yaşamalarını istemesinden başka bir şey değildir. Yine başka bir ayette ise şöyle buyurur: “*Ey Muhammed! Kitaptan sana bildirilenleri oku, namazı da dosdoğru kıl. Zira namaz, insanın kötülük yapmasını engeller*”(Ankebut, 29/45). Bu ayet ise ibadetin sadece ferdin ıslahının yanı sıra toplumun da ıslahına yönelik eylemdir. İslam’ın dışındaki hiçbir din, yüce yaratıcının belirlediği amaca uygun yapıldığı müddetçe kişinin bütün eylem ve davranışlarını ibadet olarak kabul etmemiştir. İslam’ın ibadet anlayışından hareketle şunu söylemek mümkündür. Hıristiyanların iddia ettiği gibi dini, kilise veya cami ile sınırlandıramayız. Ne zaman ki inancımızın gereği olan söz ve davranışlar, hayatımızın her alanında tezahür ettiğinde daha istikrarlı bir topluma kavuşmuş oluruz.

İslam dini, hiçbir gerçeği ihmal etmemiş, insan hayatını ilgilendiren bütün gerçeklere yer vererek birini diğerine tercih etmemiştir. İslam inancının kökleri sağlam olmakla beraber bu köklerin diğer organlarla canlı bir ilişkisi vardır. Örneğin İslam kardeşliğini kabul etmekle beraber kan bağına da kabul etmiştir.

Hıristiyanlar dünyayı ahiretin karşıtı olarak algılayarak ahlaka önem vererek dünyadan kopuk münzevi bir hayat yaşamalarına rağmen Yahudilerde bu tavrın tam tersi olan dünyaya önem verip ahireti ihmal etmişlerdir (Sıddıkî, 1991: 28). İslam bu iki aşırılığı ortadan kaldırarak her ikisine de önem vermiştir. Kur’an-ı Kerim şöyle buyurur: “*Ey Kitap ehli! Din hakkında taşkınlık etmeyin. Allah hakkında ancak hakkı söyleyin*” (Nisa, 4/171).

Yahudiler sanki ahiret hayatı yokmuş gibi sadece dünya hayatına önem verip onun için çalışmışlardır. Kur’an-ı Kerim bu durumu şöyle eleştirir. “*Fakat sizler dünya hayatını tercih ediyorsunuz. Oysa ahiret, daha hayırlı ve sürekli*” (A’lâ, 87/16-17).

Yahudilerin milli Tanrı ve din anlayışı, onların sadece dünyaya önem vermelerini sağlamıştır. Yahudilerin dünyaya aşırı değer vermeleri onların birçok kanun yapma sevgisini artırmıştır. Zaten Tevrat’ın kelime anlamı da kanun demektir (Hamidullah, 1997: 12). Onların milli din anlayışı, ahiret hayatı düşüncesinin zayıflamasına hatta yok olmasına yol açmıştır. Onların bu ırkçı tutumları dinlerinin diğer milletler arasında yayılmasına engel olmuştur. Daha sonra gelen Hıristiyanlık ise Yahudilerin bu ırkçı tutumlarıyla mücadele etmiştir. Bu dinde tarihi süreç içerisinde çeşitli nedenlerden dolayı hem inanç anlamında hem de ibadet anlamında çeşitli tahrif atlara uğrayarak amacı dışına çıkmıştır. Nitekim dünyayı ihmal ederek sadece manastırlarda ibadet etmek suretiyle dini, ahlaki bir bağlılık olarak algılamışlardır. Hayatın ticari, sosyal vb. alanlarını ihmal ederek dünya ahiret dengesini sağlayamamışlardır. Ancak aynı şeyi İslam dini için söylemek mümkün değildir. Zira İslam dini, dünya ve ahiret dengesini sağlayarak bu ikisi arasında sağlıklı bir uyum ve ahenk meydana getirmiştir (Sıddıkî, 1991: 29). Böylece İslam dini, Hz. Ömer gibi adaletin öncüsü, İmam Ebu Hanife, İmam Şafii vb. müçtehit şahsiyetler yetiştirdiği gibi Ahlaki alanda da öncü olan birçok şahsiyet yetiştirmiştir.

Günümüzde Müslümanların hayatlarında İslam inancının bütün çıplaklığıyla ortaya koyduğu dünya-ahiret dengesini hakkıyla görmek mümkün değildir. Müslümanların bu dengelyi gözetememesinin birçok nedeni olabilir. Ancak konu ile ilgili şunu söylemek mümkündür. Müslümanlar özellikle son iki asırdan beri çağdaş batı akımlarının inkârcı tutumlarından etkilenecek dünyaya daha fazla meyil etmişlerdir.

2.3. Peygamberler Arasında Ayırım Yapmaz

İslam inancına göre ilk insan ve peygamber Hz. Âdem’dir. Son peygamber ise Hz. Muhammed’dir. Bu iki peygamber arasında tarihi süreçte Allah dinini anlatmak için pek çok peygamber göndermiştir. Kur’an-ı Kerim, bu peygamberlerin bir kısmının sadece ismini yer verirken bir kısmının da hayat hikâyelerine ve kavimleriyle olan mücadelelerine yer vermiştir. Özellikle de Yahudi ve Hıristiyanlar tarafından da peygamber olarak kabul edilen Hz. Musa ve İsa gibi peygamberlerin mücadelelerine

ayrıntılı olarak yer vermiştir. İslam inancı Allah tarafında gönderilen peygamberler arasında ayırım yapmayı kabul etmez. Bütün peygamberlere ve onlara indirilen kitaplara iman etmeyi ilke haline getirir. Kur'an-ı Kerim konu ile ilgili şu bilgiyi verir: *“Peygamber, Rabbinden kendisine indirilene iman etti. Müminler de (indirilene) iman ettiler. Her biri; Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman ettiler ve şöyle dediler: Onun Peygamberlerinin hiçbirini ayırt etmeyiz. Şöyle dediler: İştittik ve itaat ettik”* (Bakara, 2/285). Kur'an-ı Kerim'in peygamberler arasında ayırım yapmamasının birçok nedeni olabilir. Ancak konu ile ilgili şunu belirtmek mümkündür. Peygamberler, her yerde, her dönemde ve her toplumda insanları aynı esaslara iman etmeye davet etmişlerdir. Öğütleri ve telkinleri özü itibarıyla hep aynı olmuştur (Mevdudi, 1983:I,79). Tebliğleri Allah'a dönün, ona bağlanın. Ondan başka ilah yoktur şeklinde olmuştur. Bütün sosyal, siyasal, ekonomik, bölgesel ve ulusal sorunları bırakarak insanları hakka davet etmişlerdir. Örneğin Hz. İsa da diğer peygamberler gibi tebliğ ettiği şey şu üç esasa dayanıyordu (Mevdudi, 1983:I,47). Bu esaslar, bütün insanlar Allah'ın otoritesine itaat etmelidir. Zira bütün hayat ve medeniyet bu temel üzerine inşa edilmiştir. Diğer esas ise Allah'ın dinini tebliğ eden nebiye itaattir. Ayrıca insanın hayatını düzenleyen ve yönlendiren ilkeleri belirleyen Allah'tır. İnsanı hem var eden hem de yaşatan ve öldüren Allah olduğuna göre en iyi şekilde yaşaması için ilke ve esasları da belirlemiştir. İnsan bu ilkelere göre hareket ettiğinde daha başarılı ve mutlu olacaktır. Bütün bu nedenlerden dolayı İslam inancı, peygamberler arasında herhangi bir ayırım yapmamıştır.

İslam dışında tahrif edilmiş dinler, peygamberler arasında ayırım yaparak onlardan bir kısmına iman etmeyi kabul etmişler, diğer bir kısmını da inkâr etmişlerdir. Özellikle Yahudiler İsrailoğulları soyundan gelen peygamberleri ve Tevrat'ı kabul etmelerine rağmen, bunlardan sonra gelen peygamberleri ve kendilerine verilen ilahi kitapları inkâr etmişlerdir. Hıristiyanlar da İsrail oğullarından gelen peygamberleri ve Tevrat'ı kabul etmekle beraber, Hz. İsa'ya ve İncil'e de iman etmişlerdir. Ancak Hz. İsa'dan sonra gelen Hz. Muhammed'in nübüvvetini ve Kur'an-ı Kerim'i inkâr etmişlerdir (Bekir Topaloğlu ve dğr., 2015: 27).

Anlatıldığına göre Mısır Kralı, bir gün Yahudi, Hıristiyan ve Müslümanların dini liderleriyle toplantı yaparak onlara şöyle der: Her birinin dini inancının diğer inançlardan üstün olan yönlerini açıklamalarını ister. Diğerleri önce Müslüman olan dini liderinin konuşmasını isterler. Müslümanların temsilcisi söze şöyle başlar. Şayet Yahudiler cennete giderlerse biz Müslümanlarda gideriz. Zira bizler Yahudilere gönderilen bütün peygamberlere ve kitaplarına iman ederiz. Yine şayet Hıristiyanlar cennete gitse bizde gideriz. Zira biz onların peygamberine ve kitaplarına iman ederiz. Çünkü bu bizim inancımızdan kaynaklanıyor. Ancak biz cennete gidecek olsak onlar bizimle cennete giremezler. Onlar bizim peygamberimize ve kitabımıza inanmazlar. Bunun üzerine Kral, Yahudi ve Hıristiyanların dini temsilcilerinden görüşlerini açıklamalarını ister ancak onlar söyleyebilecekleri bir şeyin olmadığını belirterek ayrılırlar (Yalçın, 1979:202).

İslam inancı peygamberler arasında ayırım yapmadığı gibi diğer insanlar arasında da ayırım yapmaz. İnsanların arasındaki farklılıkları rahmet ve zenginlik olarak görür. Aralarındaki özelliklerinden dolayı insanlardan birini diğerine tercih etmez. Sadece üstünlüğün takva ile olabileceğini belirtir.

Kur'an-ı Kerim konu ile ilgili şu bilgiyi verir: *“Ey insanlar! Şüphe yok ki, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, takvalı olanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır”* (Hucurat, 49/13). İslam inancının insana eşit yaklaşımını diğer dinlerde görmek mümkün değildir. Örneğin İslam akidesi insanın kendisine büyük önem verdiği gibi onu manevi dünyasında hür ve serbest bırakmıştır. Bilindiği gibi yeryüzünde, farklı renkte olan birçok insan, çeşitli dillerle konuşup anlaşılırlar. Bu farklı renk ve dillerin yaratıcısı insan değildir. Allah bu farklılıklarının kendisinin varlığını kanıtlayan delillerden biri olduğunu şöyle ifade eder: *“Göklerin ve yerin yaratılması, dillerinizin ve renklerinizin farklı olması da O'nun delillerindedir. Muhakkak bunda bilenler için ibretler vardır”* (Rum, 30/22). Günümüzde ırkların ve renklerin önem kazandığı insanların renklerine ve dillerine göre değerlendirildiği bir iklimde İslam inancı insanlar arasında zikredilen farklılıklardan

dolayı insanlar arasında ayırım yapmadığı gibi, bu farklı durumun Allah'ın varlığını ispat eden bir belge olduğunu teyit etmiştir (Gölcük,1983: 41).

İslam inancına göre insan itikat ve amel bakımında serbest bırakılmıştır. Kur'an-ı Kerim, hakikat belli olduktan sonra insanın inanç bakımından hür olduğunu şöyle açıklar. De ki “*Hak Rabbinizdendir. Artık isteyen iman etsin, dileyen de inkâr etsin*” (Kehf, 18/29). Allah, peygamberler göndererek Allah'ın dinini doğru bir şekilde ilahi kitabın öngördüğü şekilde anlatmak suretiyle hakikat ortaya çıktıktan sonra kişiye kendi iradesi ile tercih yapma imkânı vermiştir. Kur'an-ı Kerim bu gerçeği şöyle ifade eder. “*Kim doğru yolu bulmuşsa ancak kendisi için bulmuştur. Kim de sapıtmuşsa kendi aleyhine sapıtmıştır. Hiçbir günahkâr, başka bir günahkârın yükünü yüklenmez. Biz bir peygamber göndermedikçe azap edici değiliz*” (İsra, 17/15). Bütün bu ayetler, insanın düşünce ve davranışlarının şekillenmesinde kişisel iradenin önemli olduğunu vurgulamaktadır.

2.4. Akıl-Vahiy Dengesine Önem Verir

İnsan birçok bilgi kaynağına sahiptir. Bu kaynakların başında akıl ve vahiy gelir. Bu iki kaynak sayesinde insan, bugünkü medeniyet seviyesine gelebilmiştir. Şayet insan bu bilgi kaynaklarından yoksun olsaydı, bırakın bugün elde etmiş olduğu medeniyet seviyesine gelmeyi, belki de türünün varlığını bile sürdüremezdi. Birçok din akıl-vahiy dengesini koruyamamış, zaman zaman birini diğerine tercih etmiştir. Bu durum birçok probleme yol açmıştır. Nitekim Batıda meydana gelen din-bilim çatışması bu problemlerin başında gelir.

İslam dini, akıl-vahiy dengesini muhafaza etmiş, bunları çatıştırmamış aksine birbirini tamamlayan hakikatin birer parçası olarak görmüştür. Vahiy ve akla alanları içerisinde yer vermek suretiyle azami düzeyde her iki bilgi kaynağından da faydalanmıştır. Vahiy, sadece akıl sahiplerini muhatap alarak İslam dinine davet etmiştir. Kur'an-ı Kerim aklın kullanılmasıyla ilgili şöyle buyurur: “*Sana Rabbinden her ne indirilmişse, bunların hak olduğunu gören kimse ile görmeyecek kadar kör olan kimse bir midir? Bu gerçeği sadece aklını kullananlar anlar*” (Ra'd, 13/19). Kur'an-ı Kerim sadece Müslümanları değil, bütün insanlara aklını kullanmasını tavsiye eder. Örneğin Yahudiler hakkında şöyle buyurur: “*Siz Kitâbı (elinizdeki Tevrat'ı) okuduğunuz halde, kendinizi unutup başkalarına mı iyiliği emrediyorsunuz? (yaptığınız davranışın tutarsızlığını) akıl etmez misiniz?*” (Bakara, 2/44). İslam inancının kaynağı olan Kur'an-ı Kerim bütün insanlığı okumaya, düşünmeye ve anlamaya çağırmıştır. Nitekim şöyle buyurur: “*Düşünesiniz diye Allah size ayetlerini böyle açıklamaktadır*” (Bakara, 2/242). Yine “*Şayet düşünürseniz size ayetleri açıkladık,*” demektedir (Âl-î İmran, 3/118). Neredeyse Kur'an-ı Kerim'in her suresinde akli kullanmaya, düşünmeye ve anlamaya teşvik eden birçok ayet bulunmaktadır. Vahyin bilgiye bakış açısını doğru tespit etmediğimiz takdirde, Kur'an-ı Kerim'in asıl hedefini de anlamamız zor olur (Açıkgenç,1992: 47). Çünkü bilgi kaynaklarımızın başında gelen vahiy, bilgiye büyük oranda değer verir. Nitekim Kur'an-ı Kerim ilim ve âlime verdiği değeri şöyle ifade eder. “*İnsanlar içinde Allah'a en çok saygı duyan, âlimlerdir*” (Fatır, 35/28). Akıl ve vahye alanı içerisinde yer verildiğinde bilgi oluşur. Bu nedenle vahiy, bilginin kaynağı olan akla önem verdiği gibi bilgi ve bilgiyi üreten bilim adamlarına da büyük bir önem vermiştir. Nitekim şu ayet, bilginin değerini açık bir şekilde vurgulamıştır. “*Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?*” (Zümer, 39/9). Kur'an-ı Kerim, bilgi anlamına gelen ilim kelimesinden türetilen yedi yüz elli kelimeye yer vermiştir. Kur'an-ı Kerim'de yer alan kelimelerin bütünü ise yetmiş sekiz bin olduğunu düşündüğümüzde bilgi ile ilgili olan kelimelerin Kur'an kelimelerinin yüzde birine eşit olduğunu görürüz (Açıkgenç, 1985: 49). Ayrıca bilgiyi farklı şekillerde ifade eden hikmet, düşünme, akıl, anlayış, idrak vb. kavramlar bu sayılara dâhil değildir. Sistemik Kelam ilmi ile uğraşanlar akla büyük önem vermelerinden dolayı yazdıkları eserlerine bilgi konusu ile başlamışlardır. Bütün İslam düşünürleri doğru haber, duyuları ve akli bilgi kaynağı olarak kabul etmişlerdir.

2.5. Evrenseldir

İslam evrensel bir dindir. Hz. Muhammed yeryüzündeki bütün insanlara İslam dinini anlatmak üzere gönderilmiştir. Hz. Peygamber İslam dinini anlatırken ırk, makam, mevki veya başka bir ayırım göstermeden tebliğ görevini gerçekleştirmiştir. Kur'an-ı Kerim bu durumu şu ayetle dile getirir. “*De ki: Ey insanlar! Ben Allah'ın tümünüze gönderdiği elçiyim*” (A'raf, 7/158). Başka bir ayette ise şöyle buyurur: “*Şüphesiz biz seni, müjdeleyici ve uyarıcı bir elçi olarak bütün insanlara gönderdik*” (Sebe, 34/28).

Yukarıdaki ayette de görüldüğü gibi Kur'an-ı Kerim, birçok ayette Ey İnsanlar! Şeklinde hitap etmekle bütün insanları muhatap alan evrensel ilahi bir kitap olduğunu ortaya koymuştur. İslam dini, Yahudilerde olduğu gibi milli bir din değildir. Her türlü ırkçılığı, haksızlığı ortadan kaldırır. Akralılık bağlarını korumakla beraber, bütün insanları “*Allah'tan başka ilah yoktur. Hz. Muhammed onun elçisidir,*” inancı etrafında toplamak suretiyle kardeş olduklarını belirtir. Kişinin rengi, cinsiyeti ne olursa olsun her insana aynı şekilde muamele eder. Birinin sahip olduğu haklar, diğeri içinde geçerlidir. Mahrumiyetlerde de durum böyledir.

Ayrıca Hz. Muhammed Kur'an-ı Kerim'i insan gibi iradi ve mükellef olan cinlere de anlatmıştır. Kur'an şöyle buyurarak bu konuya yer verir. “*Ey Muhammed! De ki: Bana şöyle bildirildi. Cinlerden bir grup Kur'an okuyuşunu dinlemiş ve şöyle demişler: Bizi hayrete düşüren ve doğru yola götüren bir Kur'an dinledik. Biz de ona iman ettik*” (Cin 72/1-2).

2.6. İslam Barış Ve Sevgiye Önem Verir

İlahi dinlerin ortak adı İslam'dır (Hac, 22/78). İslam kelimesi, esenlik, emniyet, güven, zararlı şeylerden korunmak, himaye etmek, ihsanda bulunmak, selam vermek, teslim etmek, arasını iyi tutmak gibi anlamlara gelen “Selime” fiilinden türetilmiştir (Mutçalı, 1995: 402). Kur'an-ı Kerim barış anlamına gelen İslam kelimesini Allah'a teslim olma anlamında kullanmıştır (Bakara, 2/131; Âl-î İmran, 3/20). İslam kelimesini de barış anlamında kullanarak “Ey insanlar! Hepiniz barışa girin” demek sureti ile insanları Müslüman olmaya çağırmıştır (Bakara, 2/208).

Barış denilince insanın aklına gelen şey toplumda yaşayan her bireyin güven içerisinde adil bir şekilde yaşamasıdır. İslam dini, hem toplumu hem de ferdi muhatap alarak insanın güven ve barış içerisinde yaşamasını sağlamak için gerek ferdi düzeyde gerek toplumsal düzeyde birçok tedbiri almıştır. Bütün varlıkların yaratıcısı ve hayatlarının devam ettiricisi olan bir ilahın gönderdiği dinin güveni ortadan kaldırması hiçbir şekilde mümkün değildir (Özdemir, 2015: 72). Bilakis İslam dini, huzur ve güvenin sağlanması için alınması gereken tüm tedbirleri almıştır. İslam dini, hiçbir ayırım gözetmeksizin toplumun din ve vicdan hürriyetini, temel hak ve özgürlüklerini teminat altına alarak müminlerin kardeş olduğunu belirtmiştir (Hucurât, 49/10). Kur'an-ı Kerim birçok ayette müminlerin görevleri hatırlatılmış, iyiliği emretme kötülükten sakındırmayı bir ilke haline getirmiştir (Tevbe, 9/71). Yine Kur'an-ı Kerim Müslümanların iyilik ve takvada yardımlaşmalarını, günah ve düşmanlıkta ise ortak olmamalarını emretmiştir (Mâide, 5/2).

Hz. Peygamber Müslümanı tarif ederken şöyle buyurmuştur: “Müslüman, Müslümanların elinden ve dilinden emin olduğu kimsedir” (Buhârî, 2002: 4). Başka bir hadiste ise toplumsal dayanışmayı temin etmek için şöyle buyurmuştur: “Sizden biri kendisi için sevdiğini kardeşi için de sevmedikçe iman etmiş olmaz.” İslam dinin temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamberin sünnet ve hadisleri, insanları iyilik yapmaya, yardımlaşmaya ve sevmeye çağırılmış, fitne fesat ve kötülükten de alıkoymuştur. Hz. Peygamber başka bir hadiste peygamber olarak gönderiliş amacını şöyle belirtir: “Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim” (Mâlik, 1985:8). Ali İzzetbegoviç konu ile ilgili duygularını şöyle dile getirmiştir. “Benim için yeryüzündeki iyi, doğru ve güzel olan ne varsa onun adı İslam'dır” (Begoviç, 1992:400).

İslam dinini açık hedeflerinden biri hak, hukuk adalet sevgi ve barış olmasına rağmen bunu yeterince anlayamayan veya anlamak istemeyen bazı çevreler, tarihi süreç içerisinde genelde hep var

olmuşlardır. Daha çok siyasi etkenlerin etkisi ile Müslümanlar arasında meydana gelen Cemel ve Siffin gibi savaşlar bazı tekfiri (Harici) grupların doğmasına yol açmıştır. Bu gruplar, İslam'ın sevgi, barış ve merhamet yönünü, Hz. Peygamber'in kucaklayıcı ve birleştirici uygulamalarını yok sayarak günah işleyenleri ve kendilerine katılmayanları tekfir ederek İslam dünyasında anarşinin kaynağı olmuşlardır. Geçmişte de günümüzde de Haricilerin tekfiri anlayışına sahip olan gruplar, İslam'ı kendi emelleri doğrultusunda yorumlayarak sergiledikleri şiddet ve terörü sanki İslam dinini kendisinden kaynaklanıyormuş gibi servis ettiklerine şahit olmaktayız. Bazı batılı çevrelerde bu doğru olmayan din algılarını referans göstererek İslam'ın hak hukuk, adalet ve sevgi yönü görmezden gelinerek, şiddet ve terörün bizatihi İslam dininden kaynaklandığını savunarak İslam ile terörü aynı kefeye koymuşlardır.

2.7. Dünya Ahiret Dengesini Sağlar

İslam inancına göre dünya ve ahiret hayatı birbirinden ayrı değil, biri diğeri devamıdır. Bu nedenle birini önceleyip diğeri tercih etmemiştir. Her ikisine de olması gereken önemi vermek suretiyle aralarındaki dengeyi sağlamıştır.

Kur'an-ı Kerim şöyle buyurarak dünya ahiret dengesine dikkat çeker. “Allah'ın sana verdiği şeylerde ahiret yurdunu ara. Dünyadan da nasibini unutma. Allah'ın sana iyilik yaptığı gibi sende iyilik yap ve yeryüzünde bozgunculuk isteme. Allah bozguncuları sevmez” (Kasas, 28/77). İnsan hayatı, dünya ve ahiret olmak üzere iki safhadan oluşur. İnsanın doğumuyla beraber dünya hayatı başlar, ölümle de biter. Ahiret hayatı ise ölümle başlar ve ebediyen devam eder. Dünya hayatı ahiret için bir hazırlık safhasıdır. Dünyadan ne ekersen ahirette onu biçersin. Buğday ekersen buğday biçersin. Arpa ekersen arpa biçersin. Hiçbir şey ekmesen elde edeceğin bir şeyde olmaz. Dünya ile ahiret hayatı arasındaki ilişkide böyledir. Dünyada Allah'ın istediği bir hayatı yaşarsan ahirette mutlu olursun. Şayet tersini yapacak olursan ahirette elde edeceğin bir şey olmaz. Bu dünyada ister Allah'ın istediği bir hayatı benimseyip yaşasın veya yaşamamasın öldükten sonra kendisine ikinci bir şans tanınmayacaktır. İnsanın ahiret hayatında başarılı veya başarısız olması dünya hayatındaki inanç, bilgi ve davranışlarına bağlıdır (Mevdudi, 1993: 79).

İslam, insanın bütün hayatını içeren bir bütünü emreder. Sadece inançla ilgili değil bilakis sosyal hayatı içeren ibadetler, ahlak ve muamelat ile ilgili kuralları belirler ve mükemmel bir şekilde uygulamasını emreder. Şunu haykırır. “Bu dünyada da en iyi ve ahirette de en iyi olanı istemektedir” (Hamidullah, 1965:135). İslam sadece iyi olan şeyleri mükâfatlandırmak ve kötüyü cezalandırmakla kalmaz aksine maddi ve manevi cezaları da haber verir.

2.8. Kesin Delillere Dayanır

İslam dini, kesin delillere dayanır. Bu nedenle ilme çok önem verdiği gibi cehaletle de her zaman mücadele etmiştir. Kur'an-ı Kerim birçok ayette okumayı, düşünmeyi, anlamayı ve iyiliği emretmeyi kötülükten de sakınmayı emretmiştir. Kur'an-ı Kerim inkârcıların kendilerine verilen akli gereği gibi kullanmadıklarını belirtir (Bakara, 2/171). Allah tarafından kendilerine duyu organları verilmesine rağmen hakikati anlamak için kullanmadıklarını belirterek, kendi zan ve arzularına uyduklarını ve fikir hayatlarını, davranışlarını kendi zan ve arzularına göre düzenlediklerini belirtir (Bakara, 2/18; Necm 53/23). Zannın da hakkın yerini tutmayacağını ve insanı doğruya götürmeyeceğini belirtir (Yunus, 10/36). Müslümanları da uyararak inkârcıların düştüğü bu hataya düşmemelerini tavsiye ederek zandan kaçınmayı emretmiştir (Hucurât, 49/12). Ayrıca Kur'an-ı Kerim'i insanların düşünmeleri ve hakkı bulmaları için indirdiğini belirtir (Bakara, 2/242). Kur'an-ı Kerim'inde belirttiği gibi Allah, zandan kaçınmayı ve verilen bilgi kaynaklarını kullanarak doğruyu bulmayı istemiştir. Bu nedenle İslam âlimleri, İslam dinine ait inanç esaslarını tespit ederken bu esasların dayandığı delillerin kesin olmasına dikkat etmişlerdir. Vahyin gereği olarak Müslümanlar, şüpheye dayalı delillere dayanarak inanç esasını oluşturmaktan kaçınmışlardır.

İslam kelamcıları, yazdıkları eserlerde İslam inanç esaslarını anlatmadan önce bilgi konusunu bütün yönleriyle açıklamaya çalışmışlardır. İslam kelamcıları, akli, sağlam duyu organlarını ve doğru haberi bilgi kaynağı olarak kabul etmişlerdir (Mâtürîdî, 2002: 45-49). İslam âlimleri, bilgiyi; hadis ve kadim olarak da taksim etmişlerdir (Sabuni, 1978: 55).

Buna göre kadim bilgi Allah'ın bilgisidir. Bu bilgi, vahiy yolu ile peygamberlere bildirilmiştir. Hz. Muhammed'de bildirilen Kur'an-ı Kerim, günümüze kadar muhafaza edilen tek kadim bilgi olup bütün Müslümanlar için kesin bilgi ifade eder. İslam âlimleri Kur'an-ı Kerim'de yer verilen muhkem ilahi bilgiye dayanarak akıl ve sağlam duyu organlarını da kullanarak İslam inanç esaslarını belirlemişlerdir.

İslam dini kesin vahiy bilgisine dayanmasına rağmen sahip olduğu bu doğru inancı hiçbir dönemde zorla kabul ettirmeye çalışmamıştır. İnanç konusunda insanları kendi cüzi iradesi ile baş başa bırakmıştır. Konu ile ilgili Kur'an-ı Kerim "*Dinde zorlama yoktur*" (Bakara, 2/256), demek suretiyle kişiye inanç hürriyeti tanımıştır. İslam dini insanın çabası ile elde ettiği iktisabi bilgiyi çatışma kaynağı haline getirmemiş, aksine bunu kültür zenginliği olarak kabul etmiştir. Hz. Peygamber, hakkında kesin ilahi delil bulunmayan konularda İslam âlimlerini ilahi bilgi ışığında yorum yapmaya teşvik etmek amacıyla şöyle buyurmuştur: "İçtihat vasfına sahip bir müçtehit, içtihat ettiği konuda isabetli karar verirse iki, hatalı karar verirse bir sevap kazanır" (Buhârî, 2002: 21; Müslim, 1955: 15).

İslam dini, kesin delilleri kullanarak inanç esaslarını oluşturmuştur. Kesin delil olmayan konularda ise İslam âlimlerini kesin deliller ışığında ve onlara ters düşmeyecek şekilde yorum yapmaya teşvik ederek insana, her iki dünyada da hizmet edecek bilgiyi üretmeyi sağlamıştır.

3. SONUÇ

Yüce bir varlığa inanma düşüncesi fitridir ve insanlık tarihi kadar eskidir. Bütün toplumlarda dinler varlıklarını her dönemde sürdürmüşlerdir. Bazı dinler köken itibari ile insan düşüncesi dayanırken ilahi dinler Allah'ın iradesine dayanırlar. İnsan düşüncesine dayalı dinler daha çok ilkel olduğu halde ilahi dinler, hiçbir ayırım yapmadan insanın temel yaşam haklarını koruyan birey ve toplumun hem dünyada hem de ölümden sonra mutlu bir hayat sürmesini amaçlamıştır. Ancak İslam dışındaki ilahi olan Yahudilik ve Hıristiyanlık dinleri, çeşitli nedenlerden dolayı tahrifata uğrayarak ilahi olma özelliklerini kaybetmişlerdir. İslam dini ise indirildiğinden beri hiçbir tahrifata uğramadan varlığını muhafaza etmiştir. İslam dini yapısında barındırdığı ilkelerle insanlığı hidayete ermeye davet etmeye devam etmektedir.

İslam dininin birçok temel ilkesi olmakla beraber bunlardan bazılarını şöyle ifade etmek mümkündür. İslam dini hiçbir gerekçeyle tevhid esasından asla taviz vermez. İslam dini, insanlar arasında ayırım yapmadan olabildiğince bütün insanlığa ilahi mesajı tebliğ etmek sureti ile gönüllülük esasına bağlı olarak Müslüman olmasını sağlamaya çalışmaktadır. Bu inanç vahye dayanan sade, açık ve basit olup toplumun her katmanı tarafından kolaylıkla öğrenilebilen bir inançtır. İslam inanç esasları, insan fitratına uygun olduğu için akıl ile uyumlu ve onunla savunulabilen bir yapıya sahiptir. Bu esaslar, insan fitratı ile uyumlu olduğundan dolayı doğru bir şekilde anlatıldığı takdirde aklını gereği gibi kullanabilen insanlar iman edebilirler. İslam dininin savunduğu en önemli esaslarından biri de hiç şüphesiz baskı sonucu gerçekleşen imanı kabul etmemesidir. İslam dini insan fitratına uygun olmayan esasları bünyesinde barındırmaz. Bundan dolayı da İslam dini ifrat ve tefritten uzak bir dindir. Sadece Allah'ın ulûhiyetini esas alan, başka bir kültür ve inancın uzantısı olmayan, özgün ilahi bir inançtır.

İslam'ı literal olarak okuyarak yanlış yorumlayan bazı harici ve selefi akımlar, kendi düşüncelerini İslam'ın düşüncesi olarak kabul ederek kendilerine karşı çıkanları tekfir etmek suretiyle Müslüman toplumlarda anarşiye sebep olmaktadır. Bu şekildeki düşünce ve eylemlerinin İslam dininden kaynaklandığını iddia etmektedirler. Bu akımların sergilemiş oldukları toplumsal kargaşayı bazı batılı çevreler kullanarak İslam dininin teröre kaynaklık ettiğini iddia ederek insanların İslam dinine karşı ön yargılı olmalarını sağlamaya çalışmaktadırlar. Ancak Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in

sünneti bir bütün olarak anlaşıldığında İslam dini ile ilgili ortaya atılan bu iddiaların yanlışlığı ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Atâurrahîm, M. (1985). *Bir İslam Peygamberi olarak Hz. İsa* (Çev.: Kürşat Demirci), İnsan Yayınları, İstanbul.
- Açıkgenç, A. (1985). *Bilgi Felsefesi*, İnsan Yayınları, İstanbul.
- Buhârî, M. (2002). *el-Câmi'u's-sahîh*, Dâru İbn Kesir, Beyrut.
- Derveze, İ. (1998). *Nüzul Sırasına Göre Kur'an Tefsiri* (Çev.: Vahdettin İnce), Ekin Yayınları, İstanbul.
- Gölcük, Ş.& Toprak, S. (1988). *Kelam*, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya.
- Gölcük, Ş. (1983). *Kur'an'da İnsanın Değeri*, Pınar Yayınları, İstanbul.
- Hamidullah, M. (1965). *İslam'a Giriş*, Nur Yayınları, Ankara.
- Hamidullah M. (1997). *İslam'ın Doğuşu* (Çev.:Murat Çiftkaya), Beyan Yayınları, İstanbul.
- Farukî, İ. R. (1987). *Tevhid* (Çev.: Dilaver Yardım), İnsan Yayınları, İstanbul.
- İmam Mâlik, M. (1985). *Muvatta* (Nşr. Muhammed Fuad Abdülbâkî), Dârû İhyâi't-turâsi'l-Arabiye, Beyrut.
- Begoviç, A.İ. (1992). *Doğu ve Batı Arasında İslam* (Çev.:Salih Şaban), Nehir Yayınları, İstanbul.
- Mâtürîdî, M. (2002). *Kitâbu't-Tevhîd* (Çev. Bekir Topaloğlu), İsam Yayınları, İstanbul.
- Mevdudi, S. (1993). *Gelin Müslüman Olalım* (Çev. Filiz Handan Türedi), Pınar Yayınları, İstanbul.
- Mevdudi, S. (1983). *Tarih Boyunca Tevhit Mücadelesi ve Hz. Peygamber'in Hayatı* (Çev.:Ahmed Asrar), Pınar Yayınları, İstanbul.
- Michel, T. (2012). *Hıristiyan Tanrı Bilimine Giriş*, Sak Ofset, İstanbul.
- Mutçalı, S. (1995). *Arapça Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, İstanbul.
- Müslim, H. (1955). *el-Câmi'u's-sahîh* (Nşr. :Muhammed Fuad Abdülbâkî) y,y, Kahire.
- Nedvi, A. (1976). *Din ve Medeniyet Üzerine* (Çev.: Enes Harman Akyay), Kaynak Yayınları, İzmir.
- Özdemir, M. (2015). "İslam'ın Barış Dini Olmasının Kur'anî Temelleri", International Journal of Science Culture and Sport Special Issue 4 (3):72-80.
- Sâbûnî, N. (1978). *Mâtürîdiyye Akaidi* (Çev.: Bekir Topaloğlu.), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Sıddıkî, M. (1991). *Semavî Dinlerde İtikat ve Amel* (Çev.: Muhammed Han Kayanî), Fikir Yayınları, İstanbul.
- Topaloğlu, B.; Yavuz, Ş. & Çelebi, İ. (2015). *İslam'da İnanç Esasları*, Çamlıca Yayınları, İstanbul.
- Yalçın, M. (1979). "İslam İnançının Genel Özellikleri", Diyanet Dergisi, 18(4): 202-209.